

Verenig de economen van alle scholen

Stel dat er binnen de natuurkunde verschillende scholen of natuurkundes zouden bestaan, die tegenstrijdige verklaringen geven voor een en hetzelfde verschijnsel. Bijvoorbeeld, de ene school zou de positie van een in de lucht zwevend voorwerp verklaren uit de werking van een opwaartse kracht en de andere uit die van de zwaartekracht. Een dergelijke situatie zou niet lang stand houden. Indachtig de methodologie van Popper (1974) zouden de verschillende natuurkundes onmiddellijk een logisch duel (Tarde, 1999) met elkaar aangaan, met als uitkomst dat ofwel de theorie van de ene school zou worden verworpen, ofwel die van de andere, ofwel dat beide theorieën op zouden gaan in een synthese. Dat ze naast elkaar zouden voortbestaan zonder confrontatie of pogingen tot integratie, zou ondenkbaar zijn. Vanaf het moment dat het conflict beslist zou zijn, zou de verslagen theorie hoogstens nog een plaats kunnen krijgen in de geschiedenisboeken. Bovendien zou geen zichzelf respecterende natuurkundige het in zijn hoofd halen om zich nog te bedienen van de verslagen theorie. Hoon en spot zouden over hem uitgestort worden.

Hoe anders is de situatie in de economische wetenschap. Hier bestaan verschillende economische wetenschappen, bijvoorbeeld de neoklassieke en neokeynesiaanse, die op verschillende axioma's zijn gebaseerd en tot strijdige verklaringen komen, bijvoorbeeld van de huidige recessie. Bovendien is er geen of nauwelijks sprake van logische duellen. De verschillende economische wetenschappen bestaan rustig naast elkaar, hoe strijdig ze onderling ook zijn. Een illustratie van de economische praktijk is te vinden in Keizer (2009). Hij beschrijft de verschillen tussen neoklassieke, post-keynesiaanse, marxistische en functionalistische economie en laat zien hoe zij tot geheel verschillende diagnoses van de crisis komen, en recepten om deze te bestrijden. Terwijl de neoklassieke economie een goed functionerende centrale bank voldoende acht en verder onthouding van staatsinterventie predikt, bepleit de neokeynesiaanse economie juist grootschalige overheidsinterventie in de vorm van extra uitgaven en belastingverlaging. De marxistische economie ziet een sterke rol weggelegd voor de vakbonden om het kapitalistische stelsel om te vormen. De functionaristen zoeken de oplossing in institutionalisering van de financiële wereld opdat onverantwoord gedrag beteugeld wordt. Aan het lijstje van Keizer kan de gedragseconomie nog toegevoegd worden, die bepleit het vertrouwen van consumenten en producenten te herstellen. Geen wonder dat met een dergelijk aanbod van uiteenlopende recepten politici die elementen kiezen, die hun het beste uitkomen en ze met een aureool van wetenschappelijk bewezen ten tonele voeren. Een ander opzicht waarin de economie wezenlijk verschilt van de natuurwetenschappen is dat theorieën er in zwang kunnen blijven nadat zij verworpen zijn. Terwijl het ondenkbaar is dat biologie beoefend wordt met voorbijgaan aan Darwin of astronomie zonder de copernicaanse revolutie, wordt er neoklassieke economie bedreven alsof er nooit een Simon had bestaan. Terwijl de neoklassieke economie uitgaat van volledige informatie en nutsmaximalisatie, laat Simon (1957) zien dat een agent slechts over beperkte informatie beschikt en in een heuristisch zoekproces een beperkt aantal alternatieven identificeert en daaruit een keuze maakt met

behulp van een simpele stopregel *satisficing behavior*. Naast de axioma's van volledige informatie en nutsmaximalisatie zijn vele andere uitgangspunten van het neoklassieke model bekritiseerd (Folmer, 2009). Desondanks leeft de neoklassieke economie voort, getuige de stortvloed aan puur neoklassieke artikelen en tekstboeken als Mas-Colell *et al.* (1995). Uiteraard zal zelfs de meest verstokte neoklassieke econoom lippendienst bewijzen aan Simon en aan de vele anderen die het neoklassieke model bekritiseerd hebben, om vervolgens over te gaan tot de orde van de dag van neoklassieke nutsmaximalisatie.

Ook de economische wetenschap kan de stap maken van een verzameling versnipperde en tegenstrijdige scholen naar een situatie waarin verworpen theorieën, zoals de neoklassieke, de geschiedenisboeken ingaan en complementaire theorieën als de neo-institutionele en gedragseconomie, opgaan in een synthese. Zij kan wat dat betreft heel wat leren van bijvoorbeeld haar zusterwetenschap sociologie waar het model van de rationele keuze heerst, dat gebaseerd is op Simons beperkte rationaliteit en beperkte informatie, en verder de basiselementen van onder andere de gedragseconomie en neo-institutionele economie bevat (Lindenberg, 2001; Folmer, 2009). Het zou daarom wenselijk zijn dat economen van de verschillende scholen zich opmaken voor beslissende logische duels en om complementaire theorieën te synthetiseren in plaats van achterhoedegevechten te leveren met verslagen en onvolledige theorieën.

Aldus zou de verwaring beteugeld kunnen worden, de economie uit kunnen groeien tot een echte wetenschap en de bijdrage aan het beleid substantieel verbeterd kunnen worden.

LITERATUUR

- Folmer, H. (2009) Why sociology is better conditioned to explain economic behaviour than economics. *Kyklos*, 62(2), 258–274.
- Keizer, P. (2009) Economen over de mondiale depressie. *ESB*, 94(4556), 173–174.
- Lindenberg, S. (2001) Social rationality versus rational egoism. In: Turner, J. (red.) *Handbook of sociological theory*. New York: Kluwer Academic Publishers.
- Mas-Colell, A., M. Whinston en J. Green (1995) *Microeconomic theory*. New York: Oxford University Press.
- Popper, K. (1974) *The logic of scientific discovery*. Londen: Routledge.
- Simon, H. (1957) *Models of man. Social and rational*. New York: Wiley.
- Tarde, G. (1999) *Les lois sociales*. Parijs: Les empêcheurs de penser en rond.

HENK FOLMER

Hoogleraar aan de Rijksuniversiteit Groningen